

Bezdůvodné obohacení

Nelze-li předmět bezdůvodného obohacení vydat, přichází v úvahu poskytnutí peněžité náhrady, jejíž výše se rovná obvyklé ceně vynaložených materiálových nákladů na úkony téhož druhu v daném místě a čase, přičemž, jde-li o cenu (náklady) regulovanou, nemůže přesáhnout částku omezenou právními předpisy.

Nelze-li předmět bezdůvodného obohacení vydat, přichází v úvahu poskytnutí peněžité náhrady, jejíž výše se rovná obvyklé ceně vynaložených materiálových nákladů na úkony téhož druhu v daném místě a čase, přičemž, jde-li o cenu (náklady) regulovanou, nemůže přesáhnout částku omezenou právními předpisy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 622/2002, ze dne 19.3.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně N. P., p. o., proti žalované O. n. R. n. K., p. o., zastoupené JUDr. P. N., advokátem, o zaplacení částky 965.670,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou pod sp. zn. 3 C 63/98, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. února 2002, č. j. 18 Co 513/2001-194, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Hradci Králové shora označeným rozsudkem potvrdil rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. června 2001, č.j. 3 C 63/98-175, ve výroku, jímž bylo žalované uloženo zaplatit žalobkyni 394.124,- Kč s 18% úrokem z prodlení od 26. ledna 1996 do zaplacení a v souvisejícím výroku o nákladech řízení, a současně žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

V odůvodnění rozsudku odvolací soud zejména uvedl, že do roku 1992 probíhala spolupráce účastníků při bioptických vyšetřeních, která prováděla žalobkyně pro žalovanou bez nároku na jakoukoli náhradu, neboť otázka mzdových nákladů byla vyřešena tak, že pracovníky žalobkyně za tyto práce odměňovala žalovaná na základě smluv o částečných pracovních úvazcích ve vedlejším pracovním poměru a věcné náklady při financování zdravotnictví státem „nehrály roli“, když žádné zdravotnické zařízení nebylo zatěžováno povinnostmi k jejich úhradě.

Shodně se soudem prvního stupně odvolací soud uzavřel, že tento způsob spolupráce byl realizován i v době následné, s výjimkou týkající se úhrady materiálových nákladů vzniklých žalobkyni při provádění bioptických vyšetření, které měly být hrazeny žalovanou.

Jestliže žalobkyně při výkonech prováděných pro žalovanou spotřebovávala svůj materiál, aniž o tom

byla mezi účastnicemi uzavřena „určitá dohoda“, plnila za žalovanou, neboť příslušné materiálové náklady by žalovaná musela – nebýt spolupráce se žalobkyní - vynaložit sama. Pokud žalobkyně v letech 1992 - 1995 hradila náklady na „materiál přímo spotřebovaný při výkonu v Kč“ (srov. přílohu k vyhlášce č. [258/1992](#) Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami) a protihodnota tohoto materiálu byla „pojišťovnou“ poukazována žalované, dospěl odvolací soud k závěru, že žalovaná se o tyto materiálové náklady obohatila. V situaci, kdy zmíněné náklady vynaložila žalobkyně (namísto žalované a tedy za ni), shledal odvolací soud správným závěr soudu prvního stupně, že tímto plněním bez právního důvodu se žalovaná v rozsahu výše těchto nákladů na úkor žalobkyně obohatila.

S odkazem na skutková zjištění učiněná z provedených důkazů soudem prvního stupně odvolací soud nepřisvědčil námitce žalované, dle které je nutno právní vztah účastnic posuzovat analogicky jako smlouvu o výpůjčce, když od roku 1992 již nebylo možno usuzovat na další trvání předchozí praxe, podle níž materiálové náklady nesla žalobkyně bez nároku na náhradu, a navíc ze samotné povahy věci nevyplývala možnost užívanou věc vrátit, jelikož použitý materiál byl spotřebován.

Odvolací soud se rovněž ztotožnil se skutkovým závěrem soudu prvního stupně ohledně rozsahu provedených bioptických vyšetření, když v tomto směru měl skutkové závěry učiněné soudem prvního stupně za správné.

Za důvodnou odvolací soud nepovažoval ani výhradu žalované, že soud prvního stupně rozhodl o výši uplatněného nároku nesprávně, když na případ aplikoval vyhlášku č. [258/1992](#) Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami.

Zmíněný předpis totiž upravuje výši nákladů „potřebné zdravotní péče“, jež zdravotní pojišťovny hradí smluvním zdravotnickým zařízením a přímý materiál, který je třeba při jednotlivých úkonech zdravotní péče vynaložit, je v seznamu zdravotních výkonů „uveden odděleně a vyjádřen v Kč“. Položky materiálových výdajů uvedené u jednotlivých výkonů je pak nutno považovat za spolehlivé vodítko pro určení jejich skutečné hodnoty, když „z logiky věci vyplývá“, že jestliže Ministerstvo zdravotnictví vydalo předpis, v němž (byť pro účely vztahu mezi zdravotními pojišťovnami a jejich smluvními partnery) určuje hodnoty materiálu, který je spojen s určitými výkony zdravotní péče, vycházelo z dlouholetých zkušeností v oblasti cen a spotřeby tohoto materiálu při jednotlivých lékařských úkonech, a není proto důvodu se od těchto údajů při určení hodnoty potřebného materiálu odchylovat.

Pokud jde o žalovanou vznesenou námitku promlčení žalobou uplatněného nároku, i zde se odvolací soud ztotožnil se soudem prvního stupně pokud jde o závěr, dle kterého právní kvalifikace žalobou uplatněného nároku nemá žádný vliv na skutečnost, že vzhledem k podání žaloby 30. října 1998 je námitka promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení důvodná pouze za dobu do 29. října 1994 a nikoli po tomto datu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná včasné dovolání, jehož přípustnost odvozovala z ustanovení § 237 odst. 1 písm c) o. s. ř. (zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů - dále též jen „o. s. ř.“), když měla za to, že rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, a to zejména z toho důvodu, že řeší níže uvedené

právní otázky v rozporu s hmotným právem.

Odvolacímu soudu vytýkala nesprávné právní posouzení věci [dovolací důvod dle § 241a odst. 2, písm. b) o. s. ř.]. Namítala, že odvolací soud vztah mezi účastníky posoudil podle ustanovení § 451 a násl. občanského zákoníku tak, že na straně žalované došlo na úkor žalobkyně k bezdůvodnému obohacení tím, že zaměstnanci žalované používali při provádění vyšetření přístroje a materiál žalobkyně, a to bez právního důvodu.

Zdůrazňovala, že právní důvod pro používání přístrojů a materiálu žalobkyně při provádění vyšetření existoval, když žalobkyně s používáním těchto přístrojů a materiálů pracovníky žalované souhlasila, v čemž je nutno spatřovat „konkludentní právní úkon“, jehož obsah a účel se nejvíce blíží smlouvě o výpůjčce (srov. § 659 a násl. občanského zákoníku), a který umožňoval zaměstnancům žalované při provádění vyšetření bezplatně užívat věci žalobkyně.

V dalším žalovaná namítala, že odvolací soud na zjištěný skutkový stav aplikoval nesprávný právní předpis, konkrétně vyhlášku č. [258/1992](#) Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami. Zdůrazňovala, že tento předpis byl vydán Ministerstvem zdravotnictví výlučně k úpravě vztahů mezi zdravotními pojišťovnami a jejich smluvními partnery, přičemž mezi účastníky o takový vztah nejde. Správně dle dovolatelky měl odvolací soud použít ustanovení § 458 odst. 1 občanského zákoníku a peněžitou náhradu stanovit objektivním vyčíslením nákladů, které by vycházely z materiálové evidence žalobkyně.

Dle dovolatelky odvolací soud rovněž nesprávně vyložil ustanovení § 112 občanského zákoníku, jelikož otázku, zda a kdy bylo právo u soudu uplatněno, je třeba posuzovat podle okolností konkrétního případu. V předmětné věci žalobkyně žalobou uplatnila právo „na smluvní plnění“ na základě jí tvrzené dohody ze dne 21. srpna 1992 a nedomáhala se práva na vydání bezdůvodného obohacení. Závěr o bezdůvodném obohacení učinil soud „na základě průběhu řízení“, přičemž za této situace neměl pro účely promlčení posuzovat žalobu za uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Dále dovolatelka vytýkala odvolacímu soudu nesprávný výklad ustanovení § 563 občanského zákoníku, a to ve vztahu k jeho závěru, v němž považoval fakturu ze dne 8. ledna 1996 za výzvu k vydání bezdůvodného obohacení. Zmíněnou fakturou totiž žalobkyně vyzvala žalovanou ke smluvnímu plnění a jelikož žádný smluvní vztah mezi účastnicemi neexistoval, žalovaná nemohla vzniknout povinnost poskytnout žalobkyni dle této faktury požadované plnění. Za stavu, kdy žalovaná nebyla k vydání bezdůvodného obohacení žalobkyni vůbec vyzvána, nemohla se dostat do prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení počínaje dnem 26. ledna 1996, když nárok žalobkyně se nestal splatným.

Proto dovolatelka požadovala, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření navrhovala zamítnutí dovolání, s tím, že rozhodnutí soudů obou stupňů považuje za správná, a to jak z hlediska skutkových zjištění, tak z hlediska právního posouzení.

V souladu s body 1., 15. a 17. hlavy I., části dvanácté, zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se pro dovolací řízení uplatní občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2001.

Nevyšší soud v první řadě řešil otázku přípustnosti žalovanou podaného dovolání.

Přípustnost dovolání není založena ustanovením § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., když rozsudek odvolacího soudu není ve vztahu k rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé měnícím, ani ustanovením § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., neboť dovoláním napadeným rozsudkem odvolacího soudu bylo potvrzeno v pořadí prvního rozhodnutí soudu prvního stupně.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou právní otázku, na niž výrok odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení založen. Zásadní právní význam pak má rozhodnutí odvolacího soudu zejména tehdy, jestliže v něm řešená právní otázka má význam nejen pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), nebo obsahuje řešení právní otázky, které je v rozporu s hmotným právem.

Po právní stránce zásadní význam napadeného rozhodnutí ve věci samé dovolací soud shledává v právním posouzení výše bezdůvodného obohacení vzniklého plněním bez právního důvodu, představovaného materiálem přímo spotřebovaným při zdravotním výkonu, dle vyhlášky č. [258/1992](#) Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami (dále též jen „vyhláška“), když tato otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena nebyla.

Dovolání tak je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné.

Ve vztahu k řešení shora vymezené právní otázky dovolací soud v první řadě předesílá, že rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání; je-li dovolání přípustné dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2, písm. a) a b) a § 229 odst. 3 jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny.

Odvolací soud (ve shodně se soudem prvního stupně) dospěl ke skutkovým závěrům, dle kterých žalobkyně pro žalovanou v období let 1992 - 1995 prováděla bioptická vyšetření, při kterých

spotřebovala svůj materiál, aniž by mezi nimi došlo k uzavření dohody o úhradě tohoto materiálu, a žalovaná, přestože obdržela úhradu zmíněných nákladů od „pojišťovny“ (byť je sama fakticky nevynaložila), žalobkyni ničeho nezaplatila. Žalobkyně si evidenci materiálu použitého při provádění vyšetření nevedla, a proto nebylo možno pro účely stanovení výše bezdůvodného obohacení vycházet z nákladů, které na tento materiál skutečně vynaložila. Z těchto skutkových zjištění, která dovoláním nebyla (ani nemohla být) zpochybněna, Nejvyšší soud při dalších úvahách vychází.

Rozsah vydání bezdůvodného obohacení stanoví § 458 občanského zákoníku. Musí být vydáno vše, co bylo nabyto bezdůvodným obohacením. Není-li to dobře možné, zejména proto, že obohacení záleželo na výkonech, musí být poskytnuta peněžité náhrada (odstavec 1). S předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užitky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře (odstavec 2). Ten, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil (odstavec 3).

Vycházejí z výše uvedeného skutkového stavu a ze skutečnosti, že předmět bezdůvodného obohacení nelze vydat, v důsledku čehož přichází v úvahu poskytnutí peněžité náhrady, bylo pro posouzení správnosti právního posouzení věci, pokud jde o určení výše peněžité náhrady, rozhodující, zda náhrada stanovená dle vyhlášky č. [258/1992](#) Sb. (respektive její přílohy) odpovídá ustanovení § 458 občanského zákoníku či nikoli.

Výši peněžité náhrady pak nelze ztotožňovat s výší plnění, na které by žalobkyni vznikl nárok v případě, že by mezi ní a žalovanou byla uzavřena platná smlouva, a bez dalšího ani s výší plnění, které žalovaná obdržela od třetí osoby v důsledku dispozice s předmětem plnění, který nabyta plněním bez právního důvodu od žalobkyně.

Principu vyjádřenému ustanovením § 458 odst. 1 občanského zákoníku, pokud jde o rozsah vydání, plně odpovídá závěr, že výše peněžité náhrady se rovná obvyklé ceně vynaložených materiálových nákladů na úkony téhož druhu v daném místě a čase, přičemž, jde-li o cenu (náklady) regulovanou, nemůže přesáhnout částku omezenou právními předpisy.

Podle § 1 odst. 1 vyhlášky, zdravotní pojišťovny hradí smluvním zdravotnickým zařízením náklady potřebné zdravotní péče podle seznamu zdravotních výkonů s bodovými hodnotami (dále jen „seznam“), který je uveden v příloze, která je součástí této vyhlášky.

Podle § 1 odst. 3 vyhlášky bodové hodnoty zdravotních výkonů obsažené v seznamu vyjadřují průměrné vlastní náklady na příslušný výkon. Tyto vlastní náklady zahrnují přímé mzdy, prvotní režii a správní režii včetně odbytové. Přímý materiál není zahrnut do vlastních nákladů, je v seznamu uveden odděleně a vyjádřen v Kč.

Poznámka pod bodem 2 vztahující se k „seznamu“ odkazuje na výměr FMF, MF ČR a MF SR 01/92 o regulaci cen zboží, kterým se vydává seznam zboží s regulovanými cenami, ve znění změn a doplňků.

Seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami v rámci vysvětlení základních pojmů pojednává rovněž o materiálu přímo spotřebovaném při výkonu, přičemž tento materiál vyčíslený v Kč je uveden u jednotlivých kódů výkonů.

Cena zdravotní péče v rozhodném období (30. října 1994 – 31. prosince 1995) byla cenou regulovanou (srov. výše uvedená poznámka k § 1 vyhlášky). Cena přímého materiálu (nezahrnutého do vlastních nákladů) stanovená v seznamu zdravotních výkonů s bodovými hodnotami (v příloze k vyhlášce) je pak cenou pevnou (srov. § 5 odst. 3 zákona č. [526/1990](#) Sb., o cenách); nejde tedy o cenu maximální, ani o cenu, jejíž výše by byla proměnlivá v místě a čase (při nezměněné právní úpravě).

Jestliže cena materiálu spotřebovaného při výkonu, byť určená pro účely úhrady nákladů zdravotní péče zdravotními pojišťovnami smluvním zdravotnickým zařízením, je cenou, jejíž výše je pevně stanovena právním předpisem, nelze než dospět k závěru, že současně jde o cenu „obvyklou“.

V daném případě se tak výše peněžitě náhrady ve smyslu ustanovení § 458 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku (při neexistenci důkazů o výši skutečně vynaložených nákladů na poskytnuté plnění) rovná výši ceny materiálu spotřebovaného při výkonu určené seznamem zdravotních výkonů s bodovými hodnotami (přílohou k vyhlášce).

Pokud odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) rozsah vydání stanovil částkou rovnající se ceně materiálu dle vyhlášky, toto právní posouzení věci nutno považovat za správné.

Další dovolací námitky žalované akcentující nesprávné právní posouzení věci – nesprávný výklad ustanovení § 112 občanského zákoníku (pokud jde o stavení běhu promlčecí doby uplatněním práva u soudu) a ustanovení § 563 občanského zákoníku (ve vztahu k splatnosti uplatněného nároku na základě faktury ze dne 8. ledna 1996) rozhodnutí odvolacího soudu nečiní, z hlediska těmito námitkami zpochybňovaného právního názoru odvolacího soudu, rozhodnutím po právní stránce zásadního významu.

Byť dovolatelka své výhrady směřovala k výkladu výše uvedených zákonných ustanovení, z hlediska jejich obsahu brojila proti závěru odvolacího soudu o tom, že již podáním žaloby žalobkyně uplatnila nárok (vymezený v žalobě obsaženými skutkovými tvrzeními), o němž posléze soudy obou stupňů věcně rozhodovaly, a že předmětnou fakturou byla vyzvána k zaplacení tohoto nároku.

Žalobní tvrzení, o která žalobkyně žalobní požadavek opírala, dle dovolacího soudu zcela nepochybně umožňovala jeho právní posouzení jakožto nároku z titulu bezdůvodného obohacení (v průběhu řízení nedošlo ke změně žaloby ve smyslu § 95 o. s. ř., v důsledku které by žalobkyně po žalované požadovala sice stejné plnění, ale na základě jiného skutkového stavu, než jak ho vylíčila v žalobě), pročez námitka o „neuplatnění práva u soudu“, ani námitka, že žalovaná byla vyzvána k jinému plnění, než které bylo předmětem řízení, neobstojí.

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost napadeného rozhodnutí zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2 věta první o. s. ř. zamítl.

Další články:

- [Dovolání](#)
- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)